

Länsstyrelsens marknadskontroll av andra än primärleverantörers utsläppande på marknaden av kemiska produkter

Bakgrund

Den 20 juni 2019 beslutade Europaparlamentet och rådet förordning (EU) 2019/1020 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 (EU:s marknadskontrollförordning).

Det dröjde sedan fram till 2022 innan nödvändiga följdändringar genomfördes inom miljöbalkens regelverk. De förändringar som nu genomförts, framför allt genom förordning (2022:1174) om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13), syftar till att säkerställa att aktuella tillsynsmyndigheter har rätt befogenheter och skyldigheter för att marknadskontrollen ska fungera.

Kemikalieinspektionens ansvar

- Kemikalieinspektionen (KEMI) är marknadskontrollmyndighet (2 kap. 21 § 4 miljötillsynsförordningen) och kontrollerar bland annat att kemiska produkter överensstämmer med kraven. Som marknadskontrollmyndighet ansvarar KEMI även för att säkerställa en effektiv marknadskontroll inom sitt ansvarsområde och för nödvändiga kontakter på unionsnivå.
- KEMI ansvarar för kontroll av primärleverantörers utsläppande på marknaden av kemiska produkter och biotekniska organismer ([2 kap. 21 § 1a miljötillsynsförordningen](#)).

Marknadskontrollmyndighet: en myndighet som av en medlemsstat [...] utses som ansvarig för att utföra marknadskontroll inom den medlemsstatens territorium.

Marknadskontroll: den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som vidtas av marknadskontrollmyndigheterna för att säkerställa att produkterna överensstämmer med de krav som fastställs i relevant harmoniserad unionslagstiftning samt säkerställa skydd av det allmänintresse som omfattas av den lagstiftningen.

Länsstyrelsens ansvar

- Länsstyrelsen ska sedan den 25 juli 2022 utföra marknadskontroll av andra än primärleverantörers utsläppande på marknaden av kemiska produkter* ([2 kap. 30 a § 2 miljötillsynsförordningen](#)). Detta innebär att Länsstyrelsen ska kontrollera att kemiska produkter som våra tillsynsobjekt köper från svenska leverantörer och säljer vidare, uppfyller kraven.
- Kraven Länsstyrelsen ska kontrollera finns i [EU:s marknadskontrollförordning \(EU 2019/1020\)](#) och avser information vid tillhandahållande på marknaden, innehålls- förteckning, märkning och utformning av förpackningar.
- Vid kontrollen ska länsstyrelsen ha det ansvar som marknadskontrollmyndigheten har enligt artikel 11.1–11.3, 11.5–11.7, 11.9, 16.1–16.5, 17, 18, 19 och 20.1 i EU 2019/1020 ([2 kap. 32 c § miljötillsynsförordningen](#)).
- Länsstyrelsen har inget ansvar för att kontrollera varor. Enbart kemiska produkter.

*Kemiska produkter som avses:

- a) de EU-förordningar som anges i 19 § 7-9 (Tvätt- och rengöringsmedel, långlivade organiska föroreningar, fluorerade växthusgaser), 11-13 (Reach, CLP, ozonnedbrytande produkter), 16 (biocidprodukter), 17 (export/import farliga ämnen) och 19 (kvicksilver),
- b) direktiv 2004/42/EG (flyktiga organiska föreningar) och
- c) direktiv 2006/66/EG (batterier och ackumulatorer).

Länsstyrelsens tillsynsobjekt avser här miljöfarliga verksamheten och vattenverksamheter där Länsstyrelsen är ansvarig för tillsynen ([2 kap. 29 § 1 och 2 samt 30 a § miljötillsynsförordningen](#)).

Primärleverantör: en tillverkare som släpper ut en kemisk produkt, bio-teknisk organism eller vara på marknaden, den som yrkesmässigt för in en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara till Sverige i syfte att släppa ut den på marknaden och den som yrkesmässigt för ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara från Sverige.

Släppa ut på marknaden enligt miljöbalken: att tillhandahålla eller göra en kemisk produkt, en bioteknisk organism eller en vara tillgänglig för någon annan.

Släppa ut på marknaden enligt marknadskontrollförordningen: tillhandahållande för första gången av en produkt på unionsmarknaden.

Kommunernas ansvar (för kännedom)

Kommunerna har ett motsvarande marknadskontrollansvar som Länsstyrelsen har ([2 kap. 32 b § miljötillsynsförordningen](#)), med skillnaden att kommunernas ansvar är vidare. Dels omfattar kommunernas ansvar även varor och förpackningar, och dels är det rimligt att utgå från att kommunerna har tillsyn på betydligt fler verksamheter som säljer kemiska produkter utan att vara primärleverantörer.

Eftersom Länsstyrelsernas marknadskontroll är begränsad, bör tillsynsvägledning inom det här området skötas av KEMI, som själva har operativt tillsynsansvar i samtliga led och därmed kan antas ha bättre kännedom om regelverket och om arbetsområdet generellt än vad Länsstyrelserna kan antas ha.

Om en miljöfarlig verksamhet är både primärleverantör och "distributör"

- Om ett företag är både primärleverantör och köper produkter från svenska leverantörer som de säljer vidare har både KEMI och Länsstyrelsen ansvar för tillsyn/marknads-kontroll. Ett och samma företag kan ha flera roller.

Marknadskontroll i alla leverantörsled

- KEMI har numera möjlighet att bedriva marknadskontroll i alla leverantörsled.
- Vi har frågat KEMI om möjligheten att även utföra marknadskontroll där Länsstyrelsen är ansvarig - särskilt företag som både är primärleverantörer och köper in produkter från svenska leverantörer och säljer vidare. KEMI har angett att de även fortsatt kommer att fokusera på kontroll av primärleverantörer och säkerställa att marknadskontrollen fungerar väl i sin helhet genom en anpassad tillsynsvägledning som utgår från olika kommuners/länsstyrelserns möjligheter och behov. Kommuner och länsstyrelser utför de flesta kontrollerna av andra än primärleverantörer. KEMI kommer i andra hand att, när det är nödvändigt, även kontrollera leverantörer längre ned i leverantörskedjan.
- KEMI hänvisar även till regeringsuppdrag om stärkt och utökad marknadskontroll inom kemikalieområdet: [Rapport 4/22: Regeringsuppdrag om en stärkt och utökad marknadskontroll inom kemikalieområdet](#).
- Eftersom KEMI bedriver tillsyn på primärleverantörer medför det att marknadskontroll redan kan ha skett på produkter Länsstyrelsen ska kontrollera. Det är därför, även fortsatt, viktigt med samarbete mellan KEMI och kommuner/länsstyrelser för att komma åt många aktörer på marknaden och på så vis bedriva god

marknadskontroll. KEMI får idag in många tips från kommunerna som ligger till grund för deras tillsyn.

När blir det aktuellt för Länsstyrelsen att utföra marknadskontroll

- Situationen att verksamhetsutövare med tillsyn från Länsstyrelsen säljer kemiska produkter utan att vara primärleverantörer bedöms vara relativt ovanlig, men det förekommer förmodligen mer frekvent än vi spontant tänker oss. Det finns för närvarande inget bra sätt att registermässigt kontrollera vilka verksamhetsutövare det här gäller, se dock rubriken ”hitta tillsynsobjekt där Länsstyrelsen ansvarar för marknadskontroll” nedan.
- Marknadskontroll kommer därför bli aktuellt framför allt vid klagomål till Länsstyrelsen.
- Även i samband med planerad tillsyn kan marknadskontroll behöva ske, om den enskilda länsstyrelsen så önskar, se första punkten under denna rubrik.
- Länsstyrelsen ska (enligt artikel 11.7) upprätta förfarande för att följa upp klagomål/frågor om risker eller bristande överensstämmelse samt kontrollera att de korrigerande åtgärderna vidtas. Nästkommande rubrik bedöms kunna utgöra detta förfarande.

Vid marknadskontroll (efter till exempel klagomål) fokuserar vi på

- Kontroll av produktens egenskaper genom dokumentkontroll. I andra hand kan även fysiska kontroller/analys genomföras (artikel 11.3).
- Om provtagningsrapporter eller intyg om produktens överensstämmelse med harmoniserad unionslagstiftning uppvisas tar vi hänsyn till dem (artikel 11.5).
- Att kräva åtgärder om en produkt äventyrar användarnas hälsa och säkerhet (artikel 16.1, 16.2).
- Om åtgärder inte vidtas/bristande överensstämmande är kvar/risk kvarstår ska Länsstyrelsen säkerställa att produkten dras tillbaka eller återkallas eller att dess tillhandahållande på marknaden förbjuds eller inskränks samt att allmänhet, kommissionen och övriga medlemsstater informeras om detta (artikel 16.5 och 19).
- KEMI informeras innan en åtgärd enligt artikel 16.5 och 19 vidtas. KEMI informeras även när åtgärder vidtagits ([2 kap. 32 d § miljötillsynsförordningen](#)).

Hitta tillsynsobjekt där Länsstyrelsen ansvarar för marknadskontroll

- Inventera tillsynsobjekt man vet/tror säljer kemiska produkter. Kontakta dem och fråga om de köper in kemiska produkter från svenska leverantörer för att sälja vidare. Om de gör det ska Länsstyrelsen kontrollera dessa produkter.
- Fråga [Kemikalieinspektionens produktregister](#) vilka primärleverantörer som finns registrerade i länet (för att eventuellt kunna utesluta företag som enbart är primärleverantörer). Vi behöver dock fråga primärleverantörerna om de även köper in produkter från svenska leverantörer för att sälja vidare (i så fall ska Länsstyrelsen kontrollera dessa produkter). Observera att en del företag är registrerade av sitt huvudkontor och inte på aktuellt företag i länet, så en sådan utlistning kan inte betraktas som komplett.

Uppföljning och utvärdering

En länsstyrelse som ska utföra kontroll enligt [EU:s marknadskontrollförordning](#) ska (enligt [2 kap. 12 § och 12 a § miljötillsynsförordningen](#)):

- årligen följa upp och utvärdera verksamheten och
- senast den 31 januari varje år till KEMI redovisa den utvärdering av marknads-kontrollverksamheten som gjorts.

Vi har frågat KEMI när och hur den årliga utvärderingen kommer ske. KEMI återkommer med mer information. Tills vidare kan vi utgå från att det kommer att ske i form av en årlig enkät där KEMI efterfrågar vilka åtgärder vi genomfört under föregående år inom ramen för marknadskontroll.